

DOĞU KARADENİZ'DE (ORDU-GİRESUN-TRABZON) UNUTULAN BİR GELENEK: FINDIK BAYRAMI

A Forgotten Tradition In The East Black Sea (Ordu-Giresun-Trabzon): Hazelnut Day

Reference: Başkaya, M. (2020). "Doğu Karadeniz'de (Ordu-Giresun-Trabzon) Unutulan Bir Gelenek: Fındık Bayramı", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 6(39): 2637-2648.

Doç.Dr. Muzaffer BAŞKAYA

Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Trabzon/Türkiye
ORCID: 0000-0002-4593-0979

ÖZET

Fındık, Doğu Karadeniz köylüsünün en temel geçim kaynağı olma özelliğini günümüzde dahi sürdürmeye devam etmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında fındığın satışa çıkarıldığı gün aynı zamanda fındık bayramı olarak kutlanıyordu. Aslında geçmişte Cumhuriyet öncesine dayanan bu anlamlı tören, bilhassa fındığın en fazla yetiştirildiği Ordu, Giresun ve Trabzon gibi vilayetlerde adeta bir şölen havası içinde yapılırdı. Halkın da katılım gösterdiği bu heyecanlı günde, iskeleye toplanan yüzlerce insan bir yıldır emek sarf ettikleri ürünlerinin gemilere yüklenmesini memnuniyetle izlerdi. Hazırlıklarına günlerce öncesinden başlanan ve fındık bayramı olarak kutlanan bu anlamlı gün genellikle Ağustos ayının ikinci haftasına denk gelirdi. Fındık bayramlarında ilk yükleme sırasında o güne özel olarak hazırlanan ve süslenen fındık çuvalları, çeşitli tören ve etkinliklerle mavnalara oradan da açıkta beklemekte olan gemilere yüklenirdi. Yöneticilerle halkı buluşturan fındık bayramı bu yönüyle de ayrıca üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu anlamlı tören, bilhassa ulaşım imkânlarının gelişip değişmesi ile zamanla ortadan kalkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fındık, Ekonomi, İhracat, Fındık Bayramı, Tören.

ABSTRACT

Hazelnut continues to be the main source of income for the Eastern Black Sea villagers even today. In the first years of the Republic, the day when hazelnuts were put on sale was also celebrated as the hazelnut holiday. In fact, this meaningful ceremony, which dates back to the pre-Republic period, was held in a festive atmosphere, especially in provinces such as Ordu, Giresun and Trabzon, where hazelnuts are grown the most. On this exciting day, with the participation of the public, hundreds of people gathered at the pier to watch with satisfaction the loading of their products, which they have worked hard for a year. This meaningful day, whose preparations started days before and was celebrated as the hazelnut holiday, usually coincided with the second week of the same in August. During the hazelnut holidays, the hazelnut sacks, which were prepared and decorated specially for that day, were loaded on barges with various ceremonies and events, and then to the ships waiting in the open sea. Hazelnut festival, which brings administrators and the public together, is also an issue that needs to be addressed in this respect. This meaningful ceremony has disappeared over time, especially with the development and change of transportation facilities.

Keywords: Hazelnut, Economy, Export, Hazelnut Festival, Ceremony.

1. GİRİŞ

Bilhassa Doğu Karadeniz kıyılarında Ordu, Giresun ve Trabzon sahillerinde yetiştirilen ve bu bölgelerde halkın en önemli geçim kaynağını oluşturan fındığın mazisi oldukça eskiye dayanmaktadır. Fındığın tarihçesi ile ilgili olarak çok sayıda yayınlara kaleme alan Kemal Peker, bu ürünün tarihini antik dönemlere kadar indirmiştir. Peker'in verdiği bilgilere göre MÖ. 372-287 yıllarında yaşamış olan Aristo'nun talebesi Yunan Filozofu Teostrast, fındığı bitkiler tarihinin umumi çerçevesi içinde tetkik ve mütalaa etmiştir. Zira bu kişi eserinde Pontos Cevizinin yabaniyetten kurtarılıp ehlileştirilmesi için asıl kökten alınıp başka yere dikilmesinin kâfi geleceğini ifade etmiştir. Latin klasikleri arasında önemli bir yeri olan Plinius'un *Tabiat Tarihi* adlı eserinde, bu meyve ilk olarak Karadeniz'in Pontos Anadolu kıyılarından ve Yunanistan'dan getirildiği için ona Pontos Cevizi adı verildiği ifade edilmiştir. Başka bir kaynağa göre Yunanlıların en mühim mahsulleri üzüm ve zeytin idi ayrıca nar, elma ve ayvanın Girit'ten, kestane ve fındığın da Pontos sahillerinden geldiği belirtilmektedir (Peker, 1947:20).

Türk Tarihi'nde ise fındık ziraatının ve yayılmasının üç aşamada olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır. Bu aşamaların birincisi, Orta Asya'da oldukları dönemde fındığa, "Kosık" veya "Kosuk" adını verdikleri dönem, ikinci aşama, Batı Türklerinin "Çitlevük" sözünü kullandıkları

dönem, üçüncü aşama ise Anadolu Türklerinin, “Bunduk” ve bu adlandırmadan hareketle de fındık şekline dönüştüğü aşamalardır (Kızılkaya, 2018: 120). Eski Türklerde fındığın manevi bir kudret ve kuvvet kaynağı olduğu bilinir ve aynı zamanda sulh ve selamet sembolü olarak tanınırdı. Bir Uygur efsanesine göre gökten inen altın ışık, iki ağaç huş/hoş ağacı ile fındık ağacının üzerine inmiş ve Türk şevketinin tılsımı olan kutlu dağı vücuda getirmişti (Yeşil Giresun Gazetesi, 12 Ekim 1946). Ünlü bilgin İbn-i Sina’nın ve buna benzer olarak meşhur şair Abdülhak Hamid’in babası Hekimbaşı Hayrullah Efendi’nin eserlerinde fındığın insan sağlığına birçok faydası olduğu ifade edilmiştir (Yeşil Giresun Gazetesi, 23 Kasım 1946). 1403 yılında İspanya’dan Timur nezdine gönderilen sefaret heyetindeki III. Henry’nin mabeyincisi Clavijo’nun seyahatnamesinde fındık bahsi şu şekilde geçmektedir: “Eylül’ün 17’nci günü Trabzon’a vardık. Fındık yüklü bir gemi İstanbul’a gidiyordu. Hava müsait olmadığı için gemi Trabzon’un garbında altı mil mesafede olan Platon’dan (şimdiki Pulathane) geri dönmüştü. Biz de hemen deniz yolculuğu için hazırlandık ve sandala binerek gemiye doğru yol aldık. Gemi Messer Nicolas adlı bir kaptanın idaresinde idi” (Peker, 1947:20). Ünlü seyyah Evliya Çelebi “Dağlarında taşlarında cümle ormanları fındıklıktır” diyerek fındığın bölgedeki yayılımını kendine has üslubuyla dile getirmiştir (Dağlı-Kahraman, 2008:117).

Türkiye’de üretilen fındığın, Avrupa’da yakından tanınması ve rağbet görmesi ise XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında olmuştur (Kızılkaya, 2018: 120). Zira 1782’de Rusya ile Osmanlı Devleti arasında yapılan ticaret Anlaşmasının¹ 47’nci maddesinde “Memalik-i Osmaniye’de meyvenin kesreti vaktinde Rusya sefaini gelip fındık, incir ve üzüm vesaire bu...” ifadesi geçmektedir (Yeşil Giresun Gazetesi, 30 Kasım 1946). Ayrıca mazisi oldukça eskiye dayandığı anlaşılan fındığın üretim ve satış imkânlarının XIX. yüzyılda iyice genişlemiş olduğunu ifade edebiliriz. Buna ek olarak buharlı gemilerin Karadeniz’e gelişi bölge ticaretinin canlanmasına (Yılmaz, 2009: 371) ve dolayısıyla fındık satış ve üretim kapasitesinin artmasına neden olmuştur. Bu canlılık fındık ticaretiyle uğraşan kişi sayısından anlaşılabilir. Mesela XIX. yüzyılda Trabzon’da yaşayan ve uluslararası piyasalara fındık satışı yapan şirketlerin isimlerine bakıldığında 4 Türk, 4 Rum, 3 Ermeni, 1 İsviçreli firmanın bu alanda hâkimiyet kurduğu görülmektedir. Bu firmalarla ilgili ayrıntılar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Trabzon’da Fındık İhracatı Yapan İlk Firmalar

Türk Firmaları	Kuruluş Tarihi
Hacı Hafızade Hasan Rıza	1875
Dahkanzade Zihni	1882
Kürzade Hacı Hasan	1897
Kırzade Hacı İsmail	1898
Rum Firmaları	
Vasli oğlu	1890
Hacı Kakolidi Yanko	1899
Gorgor Kakolidi	1905
Yazıcıoğlu Kardeşler	1908
Ermeni Firmaları	
Aznavoryan Kardeşler	1888
Coheryan	1893
Çilingiryan Biraderler	1893
İsviçre Firması	
J.J. Hochstrasser ve Şürekâsı:	1852

Kaynak: Kemal Peker, *İşte İktisadi Trabzon ve Fındık*, s. 27

¹ Osmanlı Devleti ile Rusya arasında daha I. Mahmud zamanında yapılan 3 Eylül 1739 tarihli Belgrat antlaşmasının dokuzuncu maddesi ile Karadeniz’deki Rus tüccarlarının ilk defa statüleri ortaya konulmuştur. Buna göre Rus tüccarlar Osmanlı Devleti gemileri ile ticaret yapabilmeye hakkını elde etmişlerdir. Bu arada Rusya, güneye inme politikasının bir gereği olarak 1739 Belgrat antlaşması ile Karadeniz için oldukça stratejik bir mevkiye bulunan Azak bölgesini, 1771 de ise önemli bir liman merkezi olan Kefe’yi işgal etmişti. Murat Fidan, “1797-1800 Tarihlerinde Osmanlı-Rusya Arasında Karadeniz Üzerinden Gerçekleşen İhracat ve İthalat (87/5 Numaralı Rusya Ahkâm Defterine Göre)”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt:28, Sayı:45, Ankara 2009, s. 65.

Fındık ticareti Trabzon'da² olduğu gibi Giresun ve Ordu'da da yoğun bir şekilde yapılmaktaydı. Mesela İngiliz ticareti açısından Giresun limanını değerlendiren Biliotti ilk kez 1876'da İngiltere'ye fındık ihracatının yapıldığını ve bu tarihten sonra fındığın değişen miktarlarda İngiltere'ye ihracatı düzenli bir şekilde yapılan bir mal olduğunu belirtmişti. 1873'te Giresun'da 39.618 sterlinlik fındık ihracatı gerçekleştirilirken bu değer 1882'de 139.635 sterline yükselmiştir (Emecen vd, Tarihsiz). Ordu limanı da fındık satışının yoğun yapıldığı bir merkezdi. Mesela 1910 senesinde 81.720 sterlin olan ihracat sonraki senelerde 130.000 sterlinin üzerine çıkmıştır. Bu satışlarda en önemli kalemi fındık oluşturmaktadır. 1910'da fındık ihracatı toplam ihracatın % 61'ini karşılarken, bu oranın daha sonraki senelerde % 74 seviyelerinde olduğu görülmektedir. 1910 senesindeki oranın % 61 olmasındaki sebep büyük ihtimalle o seneki rekolte düşüklüğünden kaynaklanmaktadır (Saylan, 2015: 49).

Görüldüğü üzere fındık satışı bilhassa Ordu, Giresun ve Trabzon vilayetlerinin ekonomik manada en büyük gelir kalemini oluşturuyordu. Böylesine önemli bir ürünün satışa sunulduğu gün elbette sıradan bir gün olamazdı. İşte Ordu, Giresun ve Trabzon'da fındığın dış pazarlara sunulduğu ilk güne fındık bayramı adı verilir ve bu günde bazı etkinlikler yapılırdı.

Bu çalışmada Cumhuriyetin ilk yıllarında Ordu, Giresun ve Trabzon Vilayetlerinde yapılan fındık bayramı etkinlikleri hakkında bilgiler verilecektir. Daha önce müstakil olarak bir çalışmada ele alınmayan bu konu, döneme ait yerel basın taranarak ortaya koyulacaktır. Belge ve kaynak tarama yöntemiyle hazırlanacağını ifade ettiğimiz bu çalışma ile bölge tarihine küçük de olsa katkı yapılmak istenmiştir.

2. GİRESUN'DA FINDIK BAYRAMI

Giresun iskelesi öteden beri Trabzon ve Samsun'dan sonra Karadeniz'in önde gelen ihracat ve ithalat limanı konumunda idi. Şebinkarahisar, Erzincan, Malatya, Tunceli, Elazığ Vilayetlerinin en kısa ihracat limanı burası idi (Yüksel, 1997: 177).

Doğu Karadeniz'in başlıca ihraç iskelelerinden biri olan Giresun'da hayat, aslında fındığa bağlı bir şekilde yaşanıyordu. Zira fındık, Giresun halkının en önemli geçim kaynağı durumundaydı. Bu durum Giresun'a gelen gezginlerin de gözünden kaçmıyordu. Mesela Fallmerayer, Giresun'da yetiştirilen fındıklardan söz ederken yılda 20.000 ton fındık elde edildiğini, bunların cinslerine ve kalitelerine göre sınıflandırıldığını ve özellikle Odessa ve İstanbul gibi şehirlerin Giresun fındığı için iyi bir pazar olduğunu ifade etmiştir (Emecen, 1998: 29). Fındığın üretimi, yapraklarının yeşermesi, filizlenmesi ve nihayet rekoltenin ortaya çıkışı gibi gelişmeler Giresun'un sosyo-ekonomik yaşantısında hep en ön sırada gelmekteydi. Bu dönemde fındık ticaretini gösteren en önemli işaretlerden biri de şehir dâhilinde 80 tane fındık kırma fabrikasının bulunmasıydı (Çapa, 1998:429).

Bu kapsamda bakıldığında Giresun'da daha fındık toplanmaya başlanmadan şehirde adeta olağanüstü bir hava hâkim oluyor, her şeyin yolunda gitmesi için azami titizlik gösteriliyordu. Fındık üreticileri sık sık gazeteler vasıtasıyla uyarılıyor, fındığın toplanacağı günden pazara indirileceği güne kadar her şey sıkı sıkı tembihleniyordu. Mesela bu duruma bir örnek olarak Yeşil Giresun Gazetesi'nde çıkan bir ilana göz attığımızda yukarıda ortaya koyduğumuz iddialar daha da somutlaşacaktır. Gazetenin 20 Temmuz 1937 tarihli sayısında fındık üreticilerini ilgilendiren şu duyuru yapılmıştır: (Yeşil Giresun Gazetesi, 20 Temmuz 1937).

Bilumum Fındık Bahçesi Sahipleri ve Marabacıları ve Fındık Alışverişçilerine

1. Pazarlara yaş fındık getirmek katiyen yasaktır. Bunun için fındığınızı harmanda iyi kurutmadan pazara getirmeyiniz. Çünkü yaş fındık alınıp satılmayacaktır.

2. Yaş ve karışık olmayan fındık ancak aşağıda yazılı pazar yerlerinde alınıp satılabilecektir. Bundan gayrı yerlerde fındık alım-satımı katiyen yasaktır.

² Trabzon'un ihraç ettiği en temel ürün olan fındık, kabuklu ve iç olarak her çuvalda 80 kilo olmak üzere başta Amerika, Triyeste, Londra, Marsilya ve Hamburg'a satılıyordu. *Türk Ticaret Salnamesi* 1926-1927, İstanbul 1926, s.545.

3. *Fındık 1 Ağustostan itibaren toplanacaktır. 16 Ağustostan evvel pazarlara fındık getirilmesi şiddetle yasaktır.*

Bu işleri takip ve kontrol için tayin edilen memurlar, yol ve pazarlarda serendi ve ambarlarda, dükkân ve mağazalarda muayene edeceklerdir. Bu emre itaat etmeyenler şiddetle cezalandırılacaklardır.

Giresun Valisi
M. Vural

Fındık Pazar Yerleri

Giresun Pazarları:

1. *İskeleden Hacımiktat Camisine kadar olan yalı pazarı*
2. *Çarşı fındık pazarı*
3. *Sokak başında eski tenis mahalli*
4. *Keşap Nahiyesinde hükümet önü ve civarı*
5. *Yolağzındaki Pazar mahalli*
6. *Dereli Nahiyesinde: Hükümet önü ve civar Pazar mahalli.*

Görüldüğü gibi fındığın toplanmaya başlamasından evvel şehirde müthiş bir hareketlilik yaşanıyor ve ürünün erken toplanıp pazara getirilmemesi için tedbirler alınıyordu. Gerçekten de fındığın erken toplanması bu ürünün istenilen değeri bulmasını engelliyor, bilhassa piyasaları olumsuz etkiliyordu. Zira erken, yani henüz daha ham iken ağacından koparılan fındık, tekâmülünü tamamıyla ifa etmediğinden olgun olmuyordu. Vaktinden önce toplanıp harmanda kurutulmuş fındık, özelliğini kaybediyor, içindeki tane büzülüp, lezzeti ve nefaseti azalıyor, ticaretin aradığı evsaktan mahrum kalıyordu. Erken devşirilen fındığın dalından koparılması güç ve zor olduğundan zorlukla koparılan meyvenin sapı, dibindeki tomurcukların zedelenmesine yol açıyordu, tomurcuklar zedelendiği için bir sonraki yılın hâsılatı böylece azalıyordu. Ayrıca ham iken toplanan fındığın ambarlarda, depolarda uzun müddet muhafazası hem meşakkatli hem de sakıncalı oluyordu (Akın Mecmuası , 15 Temmuz 1932). İşte tüm bu nedenlerden ötürü Giresun fındık üreticilerinin dikkatli olması isteniyordu.

Giresun Valisi ve Ticaret Odası yetkililerinin tüm uyarılarına rağmen bazı fındık üreticileri ürünlerini erkenden toplamaya başlıyor ve yukarıda duyurulan kuralları ihlal ediyordu. Konuyla ilgili bir gazete haberinde şu ifadeler yer verilmiştir: “*Yarıdan itibaren fındık mahsulümüzü toplamaya başlayacağız. Bu yılın bereketli mahsulü hayırlı olsun. Lakin köylü kardeş, hükümetin yaptığı bunca tenbihat üzerine yine aykırı işler yapıyorsun. Hükümet bundan 15 gün evvel 1 Ağustostan itibaren fındık toplanmayacak ve 15 Ağustostan evvel de pazara satılığa getirilmeyecek dediği halde verilen emirleri dinlemeden orada burada fındık toplamaya ve satmağa başladığını eseşlerle işitiyoruz. Hatta hükümetin memurlarına bile karşı gelenler olduğunu işittik. Bu suretle kötülüğünüz belli oldu. Satılığa çıkarılan fındıklarınız elinizden alındı ve üzerilerine gazyığı dökülerek cayır cayır meydanlarda yakıldı*” (Yeşil Giresun Gazetesi 31 Temmuz 1937).

Fındığın toplanıp, kurutulma işinin halledilmesinin ardından sıra bu ürünün satışına gelirdi. İşte bu Giresun halkı için yılın en anlamlı vakitlerinden biri demektir. Halk arasında fındık bayramı adı verilen bugünde vilayet dahilinde bir çok etkinlik yapılırdı. Bu tören ve etkinliklerde motor görevini Giresun Ticaret ve Sanayi Odası görüyordu. Dünya piyasasının en şöhretli ve en güzel fındıklarını yetiştiren ve “*fındık diyarı*” unvanını alan Giresun’da sezonun ilk fındık yükleme günleri bu atmosferde adeta bir bayram havası içinde kutlanırdı. Resmî törene şehrin ileri gelenleri, resmî zevat, tüccar ve köylüler katılırdı. Giresun’da bu bayramın Cumhuriyet dönemi öncesinde de kutlandığını basında yer alan bir haber metninde “*öteden beri âdet-i müstahsenesinden*” şeklindeki ibare de doğruluyordu. Meselâ, 1914 yılında ilk fındık sevk merasimi 14 Ağustos Perşembe günü alaturka saat 5’de Feridunzâde Hacı Hasan Efendi ve Ticaret Odası’nın ev sahipliğinde davetlilerle birlikte Hacı Hasan Efendi’nin yazıhanesinde yapılmıştı. Bu kutlama törenlerine daha sonraki yıllarda da Ticaret ve Sanayi Odası öncülük etmiştir (Emecen vd, Tarihsiz).

1928 yılı fındık bayramı etkinlikleri ile bilgiler verilen bir gazete haberinde aslında bu bayramın daha öncelerden de kutlandığına dair ifadeler kullanılmıştır. Gazete haberinde şu ifadelere yer verilmiştir: (Hüseyin Gazi Menteşoğlu, Yeşil Giresun: 23 Mart 2020).

“İlk Mahsulümüz Karadeniz Vapuruna Verilirken”

Geçen Cuma günü bu senenin ilk mahsulü Avrupa pazarlarına sevk olunurken öteden beri adet olduğu üzere samimi bir merasim yapılmıştır. İlk sevkiyat günü milli bir bayram olarak kabul eden halkımız iskele ve civarını doldurmuştu. Geçtiğimiz Cuma günü Seyr-i Sefain idaresinin Karadeniz Vapuru ile ilk mahsulden hazırlayıp sevkiyat yapan Kırzade ve J.J. Hochstrasser ticarethaneleri olmuştur. Mezkûr ticarethane hamallarının sırtlarında taşıdıkları fındık çuvalları pek cazip bir surette tezyin edilmiş ve kalabalık bir halkın hoş ve huruşî arasında iskeleye götürülmüştür. İskelede mahsulümüzün iyi fiyatlarla satılması memlekete bol bol kar ve kazanç temin etmesi için kurbanlar kesilmiş, Oda başkâtibi Osman Nuri bey tarafından kısa bir nutuk söylenmiş ve bayraklarla tezyin edilen çaparlara çuvallar yüklenmeye başlamıştır

İlerleyen yıllarda Giresun’da icra edilen diğer fındık bayramı törenleri hakkında bilgi vermek gerekirse ilk olarak 1936 yılı etkinliklerini ele almakta fayda vardır. 1936 yılı fındık bayramı öncesinde şehir halkı aşağıda verilen ilanla ertesi gün yapılacak törene şu şekilde davet edilmiştir (Yeşil Giresun Gazetesi, 15 Ağustos 1936).

Fındık Bayramı

1936 Yılı Ürünü Yarın Törenle Yükleniyor

Tecim ve Endüstri Odası Vapurda Büyük Bir Şölen Verecektir

Geçen sayımızda haber verdiğimiz üzere ilk parti fındık mahsulümüz yarın törenle yüklenecektir. Her sene milli ve mahalli bir bayram halinde kutlanmakta olan ilk yükleme bu sene daha geniş bir program altında ve daha şümüllü olarak yapılacaktır. Törene saat 10 buçukta Tecim ve Endüstri Odasında başlanacak mutat merasimden sonra Oda önünden hareket edilerek, önde bando, mızıkâ, bir asker müfrezesi ortada ilk mahsulü yükleyenlerin hazırladığı süslü fındık çuvalları ve peşde erkân-ı vilayet, tüccarlar ve halk olduğu halde iskeleye gidilecek, dua yapılarak kurban kesilecek davetli zevat vapura kadar giderek orada yeni mahsul şerefine ticaret ve sanayi odası tarafından verilecek ziyafette hazır bulunacaklardır. Yeni mahsulümüzün tüccarımıza hayırlı kârlar getirmesini dileriz.

Bu şekilde yapılan davetin ardından ertesi gün gelip çatığında bir yıldır beklenen gün gelmiş bulunuyordu. 16 Temmuz günü 1936 yılının ilk fındık mahsulü iskeleye yaklaşan gemilere yüklenmiş ve fındık bayramı kutlamaları aynı anda yapılmaya başlanmıştır. Dönemin yerel basınında gelişmeler şu şekilde aktarılmıştır:

Fındık Bayramı Hayırlı Olsun

İlk yükleme Töreni Güzel Oldu. Törene iştirak eden askere ve şehir bandosu heyetine fındık içi ve şerbet ikram edildi. Cumhuriyet Vapurunda, Tecim Odası tarafından 60 kişilik büyük ve konforlu bir şölen verildi.

İlk parti fındık mahsulümüz Ağustosun 16’ncı Pazar günü Cumhuriyet Vapuruna yüklenmiş bu münasebetle Tecim ve Endüstri Odasında tören yapılmıştır. Törende valimiz ve parti başkanımız Feyyaz Bosut, Saygılarımız Hakkı Tarık Us ve İsmail Sabuncu, Alay Komutanı Albay Karakoç, Şarbay Eşref Dizdar mali müessese direktörleri ile ihracat tacirleri hazır bulunmuşlardır. İlk partiyi yükleyecek olan P.P. Danielsen ve Hoştraser tecim belgelerinin hazırlandığı sırada, süslü çuvallar odanın koridorunu süslüyor gelenlerin nazarını okşuyordu. Bir müfrezeye asker ve şehir bandosu törene iştirak etmişlerdir. İhracat tacirlerimizden Mehmet Ergun tarafından askerlere ve mızıkacılar fındık içi, ikram edilmiş, ticaret odası tarafından da misafirlere, askerlere buzlu şerbet ikram edilmiştir. Şehir bandosunun çaldığı marş, diğer taraftan vapurun uzun uzun düdüğü sesleri ilk mahsulümüzün yüklenmesini selamlıyor (Yeşil Giresun Gazetesi, 30 Ağustos 1936).

1939 yılına gelindiğinde İkinci Dünya Savaşı'nın ayak seslerinin duyulduğu ve savaşın tesirlerinin henüz hissedilmediği Ağustos ayında ilk fındık yüklemesi gayet coşkulu bir şekilde yapılmıştır. Her zamanki gibi fındık bayramının bir gün öncesinde yerel basın tarafından ertesi gün yapılacak olan törenle ilgili bilgiler verilmiştir. Söz konusu gazete haberinde şu ifadeler kullanılmıştır: *Yarın Fındık Bayramımız. Yeni Fındık mahsulümüzün ilk partisi yarın yükleniyor. Bu münasebetle Giresun'umuzda manalı bir tören yapılacaktır. Memleketimizin tek gelir kaynağı olan fındıklarınızın 1939-1940 mahsul kampanyası bayramı çok heyecanlı olacaktır*" (Akgün Gazetesi, 17 Ağustos 1939).

Bu davetin ardından 18 Ağustos Cuma günü Giresun limanında fındık yükleme merasimi veya diğer adıyla fındık bayramı kutlamaları yapılmıştır. Sabah saat 9.30'da kırmızı ipek çuvallara doldurulan kordelalar, çiçekler, sırmalarla süslenmiş fındık mahsulü, başta şehir bandosu olduğu halde otomobillerle, bayraklarla süslenen şehrin belli başlı sokaklarında dolaştırılmıştır. Saat 10'da ticaret odasının önünde toplanan binlerce halkın huzurunda iyi mahsul yetiştiren 8 kişiye mükâfatları verilmiştir. Ardından İstiklal Marşı çalınmış, konuşmalar yapılmış, resimler çekilmiş ve tezahüratlar eşliğinde iskeleye varılmıştır. Burada kurbanlar kesilmiş, rengârenk süslenen fındık çuvalları vapura yüklenmeye başlamıştır (Akgün Gazetesi, 24 Ağustos 1939).

3. TRABZON'DA FINDIK BAYRAMI

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da olduğu gibi Trabzon'da da fındığın ilk yüklendiği gün fındık bayramı olarak kutlanıyordu. Komşu şehirde olduğu gibi Trabzonlular da fındık bayramını hemen hemen aynı tarihlerde kutluyorlardı. Trabzon halkının en önemli gelir kaynağı olan bu ürünün satışa sunulduğu gün genellikle 15 veya 16 Ağustos günlerine denk geliyordu.

Trabzon'daki fındık bayramları ile ilgili ilk örneğimiz daha cumhuriyetin ilan edilmediği 1923 yılı Ağustos ayına aittir. Bu tarihte yapılan tören yerel basına şu şekilde yansımıştı: *"Evvelki gün Gülcemal Vapuru'na ilk defa olmak üzere yeni fındık mahsulünden bir parti mal yüklenmiştir. Bu münasebetle adat-ı kadimiyeden olmak üzere merasim-i mahsusa yapılmış, malı vapura nakleden kayık defne dallarıyla, bayraklarla donandığı gibi vapurda baş ve kış direkleri bayraklarla donanmış, kayıktan havai fişekleri atılmak ve vapurdan selam düdüklere çalınmak suretiyle herkesin nazar-ı dikkati celp ve bu sene mahsulünün ve ihracatının bereketli olması temenni olunmuştur"*(İstikbal Gazetesi, 10 Ağustos 1339). Trabzon'da gerçekleşen 1923 yılı fındık bayramı törenleri aynı zamanda bu olayın Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan evvel de var olduğu iddialarının somut bir örneği olmaktadır.

Trabzon'da yapılan fındık bayramı etkinliklerinden biri de 1934 yılına aittir. Zira bu sene içinde yapılan törenlerde halk, molozdaki borsa salonu önünde toplanmış, ilk fındık çuvalı Samsun Milletvekili aynı zamanda Trabzonlu bir kişi olan Etem Bey tarafından kurşunlanmış, bando ve fişek sesleri arasında çuvallar motorlara yüklenerek Karadeniz vapuruna çıkarılmıştı (Yeniyol Gazetesi, 16 Ağustos 1934).

Ertesi sene yapılan törende ise 10 gündür işlenen fındık içleri 16 Ağustos günü 1935 Molozda borsa salonu önünde yapılan bir merasimle vapura yüklenmişti. Tecim ve Endüstri Odası Başkanlığının çağrısı üzerine vilayet ileri gelenlerinden, tüccarlardan, halktan büyük bir kalabalık toplanmış davetlilere, sigaralar, ikramlar verildikten sonra Numan Sabit'in konuşmasıyla tören başlamış, Bay Faik tarafından ilk çuval kurşunu damgalanmıştır. Bayraklarla donanmış olan fındık yüklü motorlar Değirmendere, liman ve moloz arasında gösteriler yapmışlar ve sonra limana dönerek bayraklarla süslenen Tan Vapuru önünde yükleme işine başlamışlardır. Tan Vapuruna itibarlı tüccarlardan Mehmet Hazar, Hacı İbrahim Zade, Ali Paşa oğlu ve P.P Danielsen³ evi mal yüklemiştir (Yeniyol Gazetesi, 17 Ağustos 1935). 1939 yılının fındık bayramı ise şu şekilde gerçekleşmiştir:

³ Alman patentli olan bu şirket, 1926'dan beri Trabzon, Ordu, Giresun şehirlerinde faaliyette bulunmaktaydı. Fındık ticareti ve ihracatı yapan şirket, aynı zamanda kahve, şeker, lipton çayı ithal ediyordu. Şirket ayrıca İtalyan manifatura ve kumaş, Pirelli lastik ve Bergman Elektrik makinelerinin ve Doyçe Orient Bank'ın Trabzon acentesiydi. Mehmet Zeki, *Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi III*, Hamit Matbaası, İstanbul 1929, s. 637

Evvelki gün saat 16'da gümrük iskelesinde yapılan bir tören ve coşkun tezahürattan sonra ilk fındık mahsulümüz 60400 kilo olarak Yugoslavya, Fransa ve İngiltere ve Macaristan'a sevk edilmiştir. Törende Valimiz Osman Sabri Adal, Üçüncü Umum Müfettiş Vekili Haşim İşcan, konsoloslar, umumi müfettişlik müşavirleri, belediye meclis ve ticaret odası üyeleri, borsa reis ve heyetleri ve binlerce halk hazır bulunmuştur. Önce halkevi bandosu İstiklal Marşı çalmış ve bunun ardından yeni mahsulü ihtiva eden kurdeleli çuvalın kurşunlanması valimizden rica edilmiştir. Saat 17'de, içinde yeni mahsulün istif edildiği çaparlar motorlar tarafından çekilerek limanda bir tur yapılmıştır. Törende hazır bulunanlar da motorlara binerek tezahürata iştirak etmişlerdir. Baştanbaşa bayraklarla süslenen deniz vesaiti ile Aksu Vapurunun etrafı gezilmiş ve Aksu üç defa çaldığı düdükle yeni mahsulü getirenleri selamlamıştır. Vapurlara çıkılmış ve Necmiati yarış kayıklarının taşıdığı ipek torbalara sarılı yeni mahsul, birinci kaptana hediye edilmiştir. Vapurda ticaret odası tarafından davetlilere limonata ikram edilmiştir.

Büyük umutlarla başlayan 1939 yılı fındık satışları İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla hayal kırıklığı ile neticelenmiştir. Savaş yılları içinde müşterisiz ve himayesiz kaldığı için 30 kuruşa kadar düşen fındık fiyatlarında yaşanan düşüş, köylü ve çiftçiyi derin bir geçim sıkıntısı içine sürüklemiştir. Zira savaş öncesinde sattığı bir kilo fındığın bedeli ile iki kilo sabun ve en azından iki metre basma tedarik edebilen halk, savaş yılları boyunca aynı sabunu alabilmek için on kilo fındık, basmaya gelince onun için de en az 5 kilo fındık satmak zorunda kalmıştı. Durumun vahameti karşısında çaresiz kalan çiftçiler geçimlerini sağlamak amacıyla mecburen başka yöntemler deneyerek, mısır ve patates ekmeye başlamış, yıllarca bin bir emekle uğraşarak meydana getirdiği fındık bahçelerini sökmek zorunda kalmıştır (Kulaksızoğlu, 1944:1).

Aslında fındık satışlarını etkileyen unsurlardan biri de rekolte durumu idi. Bu dönemde Doğu Karadeniz kıyılarında ve bilhassa fındığın yoğun yetiştirildiği Ordu, Giresun ve Trabzon havalisinde fındığın yeşermeye başlamasıyla birlikte fındık rekoltesini tahmin etmek amacıyla bir heyet oluşturuldu. Bu heyet fındık mıntıklarını gezerek tahmini rekolteyi açıklar ve piyasalar buna göre hazırlıklarını yapardı. Mesela bu durumla ilgili örnek vermek gerekirse 1947 yılında Trabzon Ticaret Borsasında fındık ve ceviz meslek grubu üyeleri ile ticaret odası temsilcisi, fındık mütehassısı, ihracat baş kontrolörü ile yapılan toplantıda 1947 yılı mahsulünün Giresun ili hududundan Rize ve Çoruh illeri de dahil olmak üzere Sovyet Rusya hududuna kadar uzanan sahada yapılan incelemeler neticesinde rekoltenin 17,5 milyon ton kabuklu fındık olacağı tahmin edilmiştir. Bu miktar, bir önceki yıla nazaran %65 miktarında idi (Halk Gazetesi, 25 Temmuz 1947). Rekoltenin bu şekilde düşük çıkması Trabzon ekonomisi için çok kötü bir gelişmeydi. Zira maişetini fındıktan gelecek gelire bağlayan Trabzonlular, yıllık ürünün azalması durumunda sıkıntılar yaşamaya başlıyordu. Tarım arazisi dar olduğu için geçimlerini sağlayacak derecede ürün elde edemeyen Trabzon köylüsü, fındıktan kazanacağı gelire mısır satın alıyordu. Zira kendi yetiştirdikleri mısırlar yılın ancak altı ayı kendilerine yetiyordu. Bu durumda fındıktan elde edecekleri maddi kazanç onlar için çok önemliydi.

Bilhassa Trabzon köylerinde sıkça kullanılan mısır ekmeğinin yapılabilmesi için fındığın yüksek fiyatla satılması hayati bir öneme sahipti. Bu önem özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında bir kez daha acı bir şekilde kendini göstermiştir. Zira 1941 yılına gelindiğinde savaş nedeniyle fındıklar satılamayıp depolarda çürümeye başlamış, ekonomik sıkıntılar had safhaya ulaşmış ve nihayet fındıktan gelecek parayla satın alınacak mısır da gelmez olmuştu. Bu durumda çaresiz kalan dönemin Valisi Naci Kıcıman Ankara'ya gönderdiği bir raporda şu ifadelerle yer vermişti: “*Vilayet dâhilindeki hububat tüccarlarına satış için gelen mısırın miktarı 598.710 kilodur. Hâlbuki bu defa ofisin bu aylar içinde göndermiş olduğu mısır, yalnız 85 tondan ibarettir. Marttan itibaren ihtiyaç daha ziyade artacaktır. Bu itibarla ihtiyacı karşılamak için 15 bin ton hem ekmeçlik hem yemeçlik mısırın nerelerden gönderilmesi icap ediyorsa bunun bir an evvel teminine yüksek müsaadelerini bu vesile ile de tekrar arz ve rica ederim*” (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.10/185.273.12).

4. ORDU'DA FINDIK BAYRAMI

Doğu Karadeniz'in bir diğer fındık üretim merkezi⁴ olan Ordu ilinde de fındık bayramı törenleri yapılıyordu. Cumhuriyetin ilk yıllarında fındık meselesi ile ilgili olarak Trabzon ve Giresun'da görülen sorunların neredeyse aynısı Ordu'da da yaşanıyordu. Burada da halk çoğu zaman daha önce ilan edilen tarihi beklemeden fındık toplamaya başlıyordu. Mesela belirlenen tarihten evvel Durnasuyu Köyü'nde fındık toplayan üreticilere ceza verilmişti (Güzel Ordu Gazetesi, 6 Ağustos 1930). Aslında Orduluların fındık toplamada bu kadar acele etmelerinin temel nedeni ürünlerini bir an önce paraya çevirme telaşından ileri geliyordu. Az çok ne kadar kazanırsam kârdır anlayışıyla hareket eden bu kişiler ekonomik sorunlarına bir an önce çare bulabilmek için böyle bir yöntemi izliyordu. Bu durum bazen de fındık bahçelerinin sökülerek sebzelik haline getirilmesine de neden oluyordu. Böylece fındık üretim alanları daralıyordu. 1929 krizinin hissedildiği günlerde basına sızan bir gazete haberinde, iki yıldır devam eden kıtlık (1929 krizi) sonucu köylülerin alternatif çareler üretmeye başladığı, şimdye kadar metruk halde bulunan gayri mezru arazilerin sürülmeye başlandığı, fındık bahçelerinin sökülerek tarla haline getirilmeye çalışıldığı belirtilmiştir (Güzel Ordu Gazetesi, 12 Mart 1930). Konuyla ilgili bir başka haberde ise kötü giden hava koşulları nedeniyle fındık daha dalında kurumaya başlamıştı. Haberde verilen bilgilere göre, Ordu'nun en feyizli ve zengin servet ve membaının fındık olduğu, Karadeniz'in bu nazlı mahsulüne ümit bağlayan yüz binlerce insanın bulunduğu, fakat vakitsiz yağın karın, fındıkları olumsuz etkilediği ifade edilmiş, tabiatın bu acı cilvesinden ibret alarak başka kazanç yollarının aranması gerektiği de belirtilmiştir (Güzel Ordu, 1 Nisan 1931).

Ordu ekonomisinin manivelası olan fındık üretimi ile ilgili bu sorunlara rağmen yine de fındığın ilk satışa sunulduğu gün Ordulular için anlamlı bir gün olma özelliğini koruyordu. 1935 yılının fındık mahsulünün piyasalara sunulduğu ve fındık bayramı olarak kutlanan bu günde Ordu'da yaşanan gelişmeler, gazetelere şu şekilde yansımıştır:

İlk Fındık Ürünü Törenle Yüklendi

İlk fındık ürünü Pazartesi günü limanımıza gelen Denizyolları İşletmesinin Erzurum Vapuruna törenle yüklendi. Saat 15'de Erkinlik Marşı ile tören açılmış, Tecim Odası Başkanı Hüsnü Akyol'un kısa bir söyleviden sonra hazırlanan büfeden ayran sunulmuştur. İlk yüklenecek ürünün süslü çuvalı ve gemi süvarisine verilecek ipek torbalar bir masa üzerinde duvaklı bir gelin gibi oturtulmuştu. Gelenler masa üzerinde açılmış küçük torbadan birer avuç fındık alarak uğurlu ürünü sevinçle tatmışlar ve ilk yükleyici tacirlerimizden Ahmet Cemal'i kutlamışlardır. Vapur daha görünmemişti, fotoğraflar alındıktan sonra tecim odası önündeki toplantıya son verildi. Bir saat sonra Erzurum Vapuru limana iniyordu. Bayraklarla donanmış iskele gittikçe kalabalıklaşıyordu. İlk parti yüklenecek 63 çuval, bandonun şakrak ezgileri arasında süslenmiş mavnaya yükleniyordu. Yükleme bitti, mavna bandonun bulunduğu motora bağlandı. Vapur demirleyinceye kadar koyda birkaç defa dolaşma yapıldı. Kıyıda, halkın içten gösterilerine motordan yükselen müzik sesleri, atılan havai fişekleri hız veriyordu. Baştanbaşa kıyıları dolaşan motor, vapura doğru yol aldı. Bu sırada vapurun bayraklarla donandığı görüldü. Motor vapura dönerken, Erzurum'un şen sesi yeni ürünü selamlamaya başladı. Vapura rampa edildi. İlk sapana takılan ürünün fotoğrafı alındıktan sonra her beraber kaptanın yanına çıkıldı. Hediyeler verilip, teşekkürler edildi.

Limanımızda işini bitiren Erzurum, gür sesi ile ayrılığı duyuruyordu. Karanlık olmuştu, tekrar motora binildi, giden vapurun ardı sıra türlü marş ve şarkılar çalındı. Kendisini uğurlayan motora bir selam daha veren Erzurum, karanlıklar içinde ilerleyerek kayboldu. Kuraktan yanmak ve yok olmak tehlikesi geçiren biricik ürünümüzü ilk yağmuru getirerek kurtaran Erzurum Vapuru, ilk ürünü almış olmakla uğurluğunu göstermiş ve sinatmıştır (Gürses Gazetesi, 22 Ağustos 1935).

⁴ 1927 yılı itibarıyla Ordu'da çok sayıda fındık kırma fabrikası bulunuyordu. 1925 yılında 6, 1926 yılında 5 olan fabrika sayısı 1927 yılında 17'ydi ve bunların tümü içfındık fabrikası idi. Hadiye Yılmaz, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamelerinde Ordu Vilayeti (1925-1927), *Karadeniz*, 2016, (31), 133.

5. SONUÇ

Cumhuriyetin ilk yıllarında Doğu Karadeniz'in sahil vilayetleri olan Ordu, Giresun ve Trabzon'da fındıkların gemiye yüklenip uluslararası piyasalara sürüldüğü ilk gün fındık bayramı adıyla anılıyordu. Aslında Cumhuriyet öncesi dönemde de varlığına dair işaretler olan bu bayram, fındığa atfedilen öneme paralel olarak gerçekten büyük bir şölen havası içinde yapılırdı. Halk, sabahın erken saatlerinde tören alanında toplanır ardından şehrin askeri ve mülki erkânı tam kadro bu etkinliğe katılırdı.

Tek Parti döneminde vatandaş ile yöneticilerin kaynaştığı nadir olaylardan biri olan fındık bayramı bu yönüyle aynı zamanda devlet-millet yakınlaşmasının da bir tezahürü olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat fındık bayramı törenleri, o döneme ait bazı kronik sorunların da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sorunlardan en belli başlı olanı, bayramın yapıldığı her bir vilayette de görülen modern bir liman eksikliğidir. Zira Cumhuriyetin ilk yıllarında Ordu, Giresun ve Trabzon gibi Türkiye'nin en önemli fındık ihraç iskelelerinin hiç birinde modern bir liman bulunmuyordu. Şehre gelen gemiler liman olmadığı için açıkta durur, bu arada iskelede bekleyen yolcu ve ticari eşyalar mavna ve kayıklar aracılığıyla gemiye taşınırdı. Bu durum 1950'lerin sonuna kadar, yani karayolu ile taşımacılığa geçildiği tarihe kadar devam etmiştir. Fındık bayramı vesilesi ile gün yüzüne çıkan sorunlardan bir diğeri ise fındığın satış aşamasında etkili olan yabancı şirketlerin varlığı idi. Zira adı geçen dönemde fındığın en büyük alıcısı P.P. Danielsen ve J.J.Hochstrasser şirketleriydi. Yani yabancı menşeli sermayelerdi. Günümüzde dahi yabancı bazı şirketlerin Türk fındığı üzerindeki etkileri dikkate alındığında geçmişten günümüze bu konuda değişen pek fazla bir şey olmadığı anlaşılmaktadır. Fındık bayramı vesilesiyle belirtilmesi gereken bir diğer husus ise bu bayrama ve fındığa atfedilen önemdir. Esasen fındık bayramının halk tarafından büyük bir ilgi görmesi bir yerde çaresizliğin de göstergesiydi. Zira geçimini sağlamak için başka bir alternatifi bulunmayan Karadeniz köylüsü, fındığa adeta altın muamelesi yapmak durumunda kalıyordu. Gün gelip bu ürün istenilen fiyata satıldığında yüzler gülerken piyasalarda yaşanan durgunluk neticesinde fındığın elde kalması durumunda geçim ve maişet sıkıntısı yaşanmaya başlıyordu. Oysa Türk köylüsü geçimini sağlama hususunda, elinde başka çareler olması durumunda yani fındıktan gelecek gelire mahkûm olmaktan kurtulduğu ölçüde mutlu ve geleceğe umutla bakan bir kitle olabilirdi.

Yukarıda belirtilen sorun ve eksikliklere rağmen fındık bayramı, fındığın pazarlanması sürecinde satıcı ve üreticiye motivasyon sağlayan, devlet-millet kaynaşmasını sağlayan sosyo-psikolojik olarak oldukça önemli bir etkinlik olarak tanımlanabilir.

KAYNAKÇA

a) Arşiv Belgeleri ve Süreli Yayınlar

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Fon Kodu: 030.10 Yer No: 185.273.12

Akgün Gazetesi

Akın Mecmuası, Sayı: 8, İstikbal Matbaası, 15 Temmuz 1932, s. 12

Gürses Gazetesi (1935)

Güzel Ordu Gazetesi (1930)

Halk Gazetesi (1947)

İstikbal Gazetesi (1339-1923)

Yeniyol Gazetesi (1934-1935-1939)

Yeşil Giresun Gazetesi (1936-1937)

b) Diğer Yayınlar

Dağlı, Yücel- Kahraman, Seyit Ali (2008), *Günümüz Türkçesi İle Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (Bursa, Bolu, Trabzon, Erzurum, Azerbaycan, Kafkasya, Kırım, Girit), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2 Baskı.

Çapa, Mesut, “Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun”, *Türk Kültürü Dergisi*, Sayı:423, Temmuz 1998,425-432.

Emecen, Feridun, “Clavijo’dan Fallmerayer’e: Giresun’da Seyyahlar (1404-1840)” *Giresun Kültür Sempozyumu 30-31 Mayıs 1998*, İstanbul 1998, 23-29.

Emecen, Feridun, Yüksel, Ayhan ve diğerleri, *Giresun Ticaret Odası Tarihi*, Basılmamış Eser.

Fidan, Murat, “1797-1800 Tarihlerinde Osmanlı-Rusya Arasında Karadeniz Üzerinden Gerçekleşen İhracat ve İthalat (87/5 Numaralı Rusya Ahkâm Defterine Göre)”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt:28, Sayı:45, Ankara 2009, 63-84.

Kızılkaya, Oktay (2018) “XX. Yüzyılın Başlarında Türkiye’de Fındık Üretimi ve Ticaret”, *Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi*, 2 (2) 2018, s. 119-129.

Kulaksızoğlu, Bekir Sukuti (1944), *Zavallı Mahsul Zavallı Müstahsil*, *Yeniyol Gazetesi*, Trabzon.

Menteşoğlu, Hüseyin Gazi (2020) “Fındığım Başkenti Giresun’da, Fındık Üzerine Bir Araştırma (XXIII)” *Yeşil Giresun*: 23 Mart 2020.

Peker, Kemal (1947) “Trabzon’un İktisadi Kronolojisi”, *İktisadi Yürüyüş*, Yıl:8, Sayı:169, İstanbul, 1947, s. 13-20.

Saylan, Kemal (2015) “XIX. Yüzyıl Sonları ve XX. Yüzyıl Başlarında Ordu Limanı”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 2015, (19): 37-56.

Türk Ticaret Salnamesi 1926-1927, İstanbul 1926.

Yılmaz, Hadiye (2016) *Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamelerinde Ordu Vilayeti (1925-1927)*, *Karadeniz*, 2016, (31), 118-138.

Yüksel, Ayhan “Salnâmelere Göre Giresun Bölgesinin İdarî Durumu ve İdarecileri”, *Giresun Tarih Sempozyumu 24-25 Mayıs 1996*, İstanbul 1997, 173-187.

Yılmaz, Özgür (2009) *Karadeniz’in Uluslararası Ticarete Açılması ve Trabzon*, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, Volume 2/7 Spring 2009, 359-382.

Zeki, Mehmet (1929) *Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi III*, Hamit Matbaası, İstanbul, 637.

Ek 1. Giresun'da Fındık Bayramı İle İlgili Bir Haber

Fındık Bayramı

1936 yılı ürünü yarın

Törenle Yükleneiyor

*Tecim ve Endüstri Odası Vapurda
Büyük bir Şölen Verecektir.*

Geçen sayımızda haber verdiğimiz üzere ilk parti fındık mahsulümüz yarın törenle yüklenecektir. Her sene millî ve mahallî bir bayram halinde kutlanmakta olan ilk yükleme bu sene daha geniş bir program altında ve daha şumullü olarak yapılacaktır.

Törene saat 10 buçukta Tecim ve Endüstri odasında başlanacak mitat merasiminden sonra, Oda önünden hareket edilerek, önde bando muzika, bir asker mefrezesi ortada ilk mahsulü yükleyenlerin hazırladığı süslü fındık çuvalları ve peşde erkânı vilâyet, tüccarlar ve halk

olduğu halde iskeleye gidilecek, dua yapılarak kurban kesilecek davetli zevat vapura kadar giderek, orada yeni mahsul şerefine Ticaret ve sanayi odası tarafından verilecek ziyafette hazır bulunacaklardır. Yeni mahsulümüzün tüccarlarımıza hayırlı kârlar getirmesini dileriz..

Yeşil Giresun Gazetesi, 15 Ağustos 1936

Ek 2. Giresun'da Fındık Bayramı

<https://www.giresunkalitefindik.com/tr/duyuru/FINDIK-BAYRAMI.html>

Ek 3. 1940 Yılı Trabzon'da Fındık Bayramı Töreni

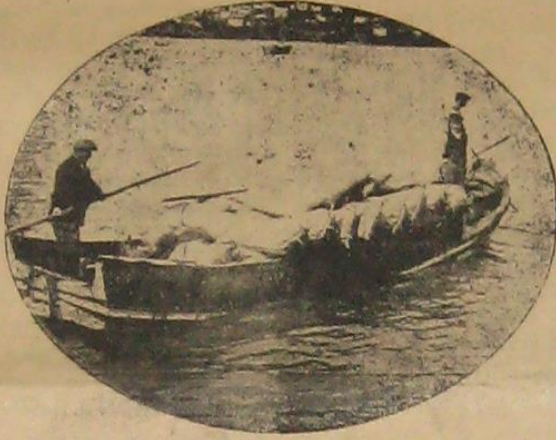
İlk fındık ürünü törenle yüklendi

İlk Fındık ürünü pazartesi günü limanımıza gelen Deniz yolları işletmesinin Erzurum vapuruna törenle yüklenmiştir.

Törene saat 15 te Tecim ve endüstri odası önünde başlanmıştır. Bütün Tecimerler ve hükümet ileri gelenleri çağrılı bulunuyordu. Saat 15 te müzik' in çaldığı Erkinlik marşile Tören açılmış, Tecim odası Başkanı Hüsnü Akyol'un kısa bir söyleviden sonra hazırlanan büfeden ayrılan sunulmuştur.

bulunduğu motora bağlandı, Vapur demirleyinceye kadar, koyda bir kaç defa dolaşma yapıldı. Kıyıda, halkın içten gösterilerine, motordan yükselen müzik sesleri, atılan hava fişekleri hız veriyordu. Baştan başa kıyıları dolaşan motör, vapura doğru yol aldı. Bu sırada vapurun bayraklarla donandığı görüldü.

Motör vapuru dönerken, Erzurumun sürekli şen sesi yeni

İlk Fındık ürünü yüklenirken

Gürses Gazetesi, 15 Ağustos 1935